

Universiteit
Leiden
The Netherlands

Boekbespreking van: Studenten van Proletariaat tot Praatgroep

Mierlo, J.G.A. van

Citation

Mierlo, J. G. A. van. (1981). Boekbespreking van: Studenten van Proletariaat tot Praatgroep. *Acta Politica*, 16: 1981(4), 550-553. Retrieved from <https://hdl.handle.net/1887/3452219>

Version: Publisher's Version

License: [Leiden University Non-exclusive license](#)

Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/3452219>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

kaanse regering in het verleden getoond had zich bitter weinig van 'zachtere' resoluties aan te trekken. De verontwaardiging van de schrijver daarover is dan ook op zijn minst de moeite waard zijn te onderzoeken waarom landen als Zuid-Afrika en

Het voorbeeld van Zuid-Afrika is symptomatisch voor het hele boek. Of het nu gaat over Chili ('... the passage of the resolution created a framework of self-justification for the politico-ideological intentions of the Soviet Union' – p. 86) of de PLO ('There is no doubt that the invitation to the PLO was part of a grand design to confer international legitimacy on the organization and to alter the terms of the debate on the Middle East in the United Nations and other international forums'. p. 116) – dit boek heeft meer weg van een propagandistisch pamflet dan van een betoog met wetenschappelijke pretenties. Als het waar is dat de VN alleen maar een 'partisan body given to practising double standards' is (p. 171), dan zou het toch op zijn minst eenzijdig en verkeerd gericht.

Israël die steeds in het hoekje zitten waar de slagen vallen, nog steeds niet hun lidmaatschap van de organisatie hebben opgegeven. Blijkbaar zijn toch ook voor deze landen de voordelen van het lidmaatschap groter dan de nadelen. Deze gedachte komt bij Moskowitz in het geheel niet op, laat staan dat hij haar aan een onderzoek onderwerpt.

Het boek van Moskowitz is eenzijdig in zijn kritiek op de VN. Hij miskent het machtsaspect, zoals dat zich in de internationale politiek in het algemeen manifesteert. Zou het niet merkwaardig zijn als een universele internationale organisatie zoals de Verenigde Naties van deze machtspolitiek verschoond zou zijn gebleven?

P. R. Baehr

1. Frans N. Stokman, *Roll Calls and Sponsorship: A Methodological Analysis of Third World Group Formation in the United Nations* (Leiden: A. W. Sijthoff, 1977).

Frank Koster, *Studenten van proletariaat tot praatgroep*; een verhaal over de Nijmeegse studentenbeweging tussen 1970 en 1976, vooral over de socialistiese studentenbond politikologie. Uitgave in eigen beheer, Nijmegen 1979.

De marxistische benadering in de Nederlandse politicologie is slechts een randgebeuren, waaraan door het wetenschappelijk forum weinig aandacht wordt besteed. Daarover wordt door de enkele marxistische politicoloog die nog publiceert ook, soms terecht maar vaker ten onrechte geklaagd, als zijn benadering niet door de gevestigde politicologie serieus wordt genomen. Gezien de vaak lage kwaliteit van publikaties die deze benadering voortbrengt is een dergelijke houding van het forum wel verklaarbaar. Wanneer er weer eens een boek van marxistische signatuur verschijnt, kan men daarop op drie manieren reageren als men van mening is dat het werk niet aan elementaire kwaliteitsmaatstaven voldoet. In de eerste plaats kan men het boek volledig negeren. In dat geval schenkt forum geen aandacht aan de publikatie. Deze houding kan men aannemen, omdat men bijvoorbeeld vindt, dat een serieuze discussie met de auteur over zijn publikatie niet mogelijk is aangezien schrijver en criticus verschillende wetenschapsopvattingen hanteren. In dat geval verzandt de discussie al snel in een al zo vaak gevoerd debat over paradigmata in de politicologie, waarover toch geen consensusvorming mogelijk is. Ik kom daarop hieronder nog terug. In de tweede plaats kan men wel serieuze aandacht aan het boek schenken door het volgens de gebruikelijke maatstaven in een politicologisch forumblad te bespreken. Men komt dan al snel uit op de genoemde grondslagen-

discussie. Soms kunnen er zwaarwegende redenen zijn waarom men toch die discussie weer voeren moet. In de derde plaats kan men aandacht aan de publikatie besteden door op de satirische toer te gaan en in een persiflage of cabareteske recensie een en ander belachelijk te maken. Op deze wijze wordt de vaak loodzware marxistische benadering gerelativeerd. Elk van deze drie aanpakken heeft zijn voor- en nadelen, en het hangt mede van het temperament en van de stemming van de recensent af welke aanpak hij kiest.

Na deze lange inleiding kom ik op het boek van Frank Koster, voormalig voorman van de Nijmeegse Socialistische Studentenbond Politikologie, zelf uit. In dit boek beschrijft hij de geschiedenis van deze linkse studentenbond in de jaren zeventig, waarbij hij zich de volgende twee vragen stelt:

- hoe kon het dat de groep linkse studenten van de SSP er in het begin van de zeventiger jaren in korte tijd in slaagde een invloedrijke politieke factor in de Nijmeegse universitaire wereld te worden, invloedrijk in institutionele zin, maar evenzeer als bijna alles doordringende factor in het dagelijks leven van de leden?
- hoe was het mogelijk dat deze zelfde groep na enkele jaren weer gereduceerd was tot een betekenisloze en verdeelde groep studenten?

Deze op zich relevante vragen poogt Koster te beantwoorden aan de hand van een analyse en verklaring van de gebeurtenissen in de Nijmeegse studentenwereld in de jaren zeventig, waarin een (neo-)marxistische begrippenkader en theorie wordt gebruikt.

En het is met dit begrippenkader en deze theorie, waarmee ik de grootste moeite heb. Munt de marxistische theorie toch al niet uit door duidelijke en begrijpelijke formuleringen, vooral de door de Duitse marxistische politicologie geïnspireerde werken zijn eerder een aaneenschakeling van magische bezweringsformules en duister vakjargon dan een voorbeeld van helder en wetenschappelijk taalgebruik, hetgeen de toegankelijkheid voor niet-marxisten niet verhoogt. Ook dit Nijmeegse boek lijdt aan het euvel. Na lezing ervan had ik de neiging het terzijde te leggen. Ik ben immers niet in staat het boek te toetsen aan de criteria die de marxistische benadering aan de wetenschap stelt. Toetsing aan criteria van andere wetenschappelijke benaderingen, bijvoorbeeld aan die van het kritisch-rationalisme, leidt tot volledige verwerping van dergelijke publikaties. Zulks is echter niet helemaal eerlijk, omdat de ene benadering immers andere wetenschappelijke spelregels hanteert dan de andere, en het ene spel kan men nu eenmaal niet beoordelen aan de hand van spelregels die bij het andere spel horen. De discussie met een marxist wordt dan zoiets als schaken met een speler die zich niet aan de gebruikelijke regels houdt, maar eigen spelregels hanteert, zoals Pen dat eens zo mooi heeft geformuleerd. En de partij kan zodoende niet op een normale wijze worden uitgespeeld. Een discussie over de spelregels is dan nog de enige mogelijkheid, maar in de sociale wetenschappen hebben we aan de diverse 'methodengevechten' gezien welk een verlamme uitwerking dergelijke discussies voor de voortgang van de wetenschap kunnen hebben.

Dat ik mij uiteindelijk toch aan een poging tot recenseren waag komt vanwege de pretenties die het boek heeft en de publiciteit die de schrijver ervoor heeft gezocht en gevonden in bladen als de Volkskrant en Haagse Post. Daarin wordt de indruk gewekt dat het boek een serieus antwoord geeft op de vragen die de schrijver zich heeft gesteld. Deze indruk is niet juist. Ik heb al gewezen op het vakjargon, waardoor het lezen van het boek een crime is. Daarnaast heeft de schrijver zich niet kunnen onttrekken aan de gevolgen, die de afloop van de gebeurtenissen rond de

SSP voor hemzelf heeft gehad. Als nauwbetrokkene is het hem zeer moeilijk gevallen zelfs maar de schijn van objectiviteit op te houden in de feitenweergave. Bovendien wordt hij op diverse plaatsen door emoties overweldigd, waardoor rancunes en regelrechte scheldwoorden de overhand krijgen. En tenslotte wordt het geheel gelardeerd met persoonlijke ervaringen en bekentenissen, waarvan ik van mening ben dat die er absoluut niet toe doen. De emotionele toonzetting ervan is vaak zelfs genant. Vooral het openingshoofdstuk ('een politikoloog te kijk') en het slothoofdstuk ('no more heroes') lijden hieraan. Dat plaatst het boek in het genre van 'bekentenisliteratuur' à la De Schaamte Voorbij van Anja Meulenbelt. Het geheel ademt de teleurstelling van een gelovige, die men zijn geloof ontnomen heeft, want dat laatste is in feite met de marxist Frank Koster gebeurd. Aan een geloof ontleent men zekerheden, waarmee men het leven aankan, en wanneer die zekerheden wegvallen, is een totale geestelijke ontreddeering het gevolg. In die zin heeft het schrijven van het boek de functie gehad van arbeidstherapie, maar de schrijver had het resultaat ervan beter in de la kunnen houden, want met politicologie als wetenschap heeft het weinig te maken.

Wat het boek wel laat zien, is de enorme overschatting van het belang van universitaire en studentenpolitiek door de linkse studentenbonden in de jaren zeventig zelf. Blijkbaar had men een dergelijk geloof in het belang van de goede zaak nodig om ervoor te kunnen blijven strijden. Maar achteraf bezien speelde de hele studentenstrijd zich af in de marges van de echte politieke arena, waar de werkelijke politieke beslissingen werden genomen over universiteit en wetenschap, bijvoorbeeld in Den Haag en in de vestigingsplaatsen van diverse instituties (zoals de Academische Raad en ZWO) en van belangengroepen. En juist daar schitterden student-activisten door hun afwezigheid. Dat verklaart misschien tevens de geringe invloed die de studentenbeweging op het overheidsbeleid in de jaren zeventig heeft gehad. De pseudo-intellectuele navelstaarderij van de Nijmeegse studentenbeweging heeft wat dat betreft niets opgeleverd en dat is jammer van de verspilde tijd, moeite en energie. Van de andere kant moeten we zeggen: gelukkig maar dat het niets heeft opgeleverd, want verwezenlijking van de doeleinden van de studentenbeweging en van de achterliggende ideeën zou van de universiteiten een broedplaats van pseudo-intellectuele barbarij hebben gemaakt.

Het is jammer dat juist Frank Koster heeft gemeend het Nijmeegse benoemingsconflict rond Hoogerwerf en de nasleep ervan, waaromheen zich de strijd van de SSP heeft gecentreerd, te moeten beschrijven en verklaren. Zijn beschrijving wordt immers gekleurd door zijn marxistische benadering, en dan ook nog een van de slechte soort, en aan verklaring komt hij niet of nauwelijks toe. Ik meen dat een andere aanpak, bijvoorbeeld die van de economische groepstheorie van Olson en van Hirschman (welke benadering hij in zijn voorwoord noemt maar om onduidelijke redenen snel verwerpt) meer resultaten zou hebben opgeleverd. Bovendien zou een vergelijking met de kwestie-Daudt aan de Universiteit van Amsterdam, welke even voordien speelde, voor de hand hebben gelegen. De overeenkomsten tussen beide zaken zijn op het eerste gezicht verbluffend, maar op het tweede gezicht waren misschien verschillen aan het licht gekomen die een verklaring zouden kunnen bieden voor de afloop van beide kwesties. Maar wellicht komt een politikoloog, die minder of zelfs helemaal niet bij beide kwesties betrokken is geweest en dus wat afstandelijker te werk kan gaan, nog eens op de gedachte een dergelijke studie uit te voeren. Het onderwerp is er belangrijk genoeg voor.

Nog een laatste opmerking moet mij van het hart. Het boek is een bewerking van

de doctoraal-scriptie van Koster in het kader van zijn studie Politicologie, afstudeerrichting Bestuurskunde, te Nijmegen. In zijn voorwoord zegt Koster, dat die bewerking niet zo heel erg veel afwijkt van het origineel. Hij heeft daarin vooral geprobeerd het taalgebruik te verbeteren, maar ik vraag mij dan af hoeveel onleesbaarder de oorspronkelijke scriptie wel moet zijn geweest! Als scriptie heeft de hoogleraar Bestuurskunde te Nijmegen dit werk van zijn goedkeuring voorzien en zo het wetenschappelijk karakter ervan erkent, althans wanneer ik er nog vanuit mag gaan dat nog steeds alleen wetenschappelijke criteria worden gehanteerd (daaraan zou men haast gaan twijfelen gezien de rel die is ontstaan over de praktijken dienaangaande aan de 'welzijnsakademie' te Leeuwarden). In dat geval heeft deze hoogleraar zich naar mijn mening gediskwalificeerd. Zelfs als men dit boek beoordeelt aan de hand van marxistische wetenschapsnormen, blijkt het de toets van de kritiek niet te kunnen doorstaan, en mag het zeker niet een wetenschappelijke publikatie worden genoemd. Als zodanig wordt het wel gepresenteerd, en dat is dus ten onrechte.

J. G. A. van Mierlo

E. L. Berg, D. Hillenius, **De VNG in de jaren zeventig, Potret van een belangenorganisatie**, Uitgeverij van de Vereniging van Nederlandse Gemeenten, 's-Gravenhage, 1979

Ter gelegenheid van het afscheid van Mr. L. G. van Reijen als hoofddirecteur van de VNG is een portret geschetst van deze belangenorganisatie zoals die in de jaren zeventig onder leiding van Van Reijen functioneerde.

Het boek is geschreven door een tweetal medewerkers van de VNG die een min of meer vooraanstaande positie in de organisatie bekleden. Berg is de opvolger van Van Reijen en is nu hoofddirecteur, Hillenius is hoofd van de afdeling voorlichting. Het portret is dus door belanghebbenden samengesteld. Een voordeel daarvan is dat de auteurs alle ins en outs van de organisatie kennen. Een nadeel is echter dat ze niet snel geneigd zullen zijn het achterste van hun tong te laten zien. Integendeel ze zullen eerder geneigd zijn om de organisatie zo gunstig mogelijk voor te stellen. Het portret is dan ook geen 'objectief' wetenschappelijk verslag. Toch is het voor politicologen een nuttig boek omdat de auteurs allerlei beweringen doen die een goed uitgangspunt vormen voor een wetenschappelijke analyse van deze organisatie. Een onderzoek waar behoefte aan is, aangezien deze organisatie een invloedrijke pressiegroep in ons land is. Voorts vult het boek een leemte, aangezien over de VNG weinig publikaties voorhanden zijn.

Het boek bevat een achttal hoofdstukken waarvan Hillenius het merendeel voor zijn rekening heeft genomen. De nadruk ligt op de functies die deze organisatie vervult, het inhoudelijk beleid van de VNG blijft goeddeels buiten beschouwing. Achtereenvolgens worden behandeld het ontstaan en de ontwikkeling van de VNG, de maatschappelijke ontwikkelingen in de jaren zeventig, het functioneren van het openbaar bestuur in deze tijd, de spreekbuis en servicefunctie van de VNG, haar voorlichtingsactiviteiten, de organisatie en het personeelsbeleid en tot slot worden de jaren tachtig verkend.

Eerst wordt in vogelvlucht de geschiedenis van de VNG geschetst. Een organisatie die in 1912 werd opgericht. Een aantal problemen waarmee deze belangengroep toen werd geconfronteerd doen zich nog steeds voor. Aanvankelijk konden